

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

NGUYỄN HOÀI NAM

**THỰC HÀNH QUYỀN CÔNG TỐ VÀ KIỂM SÁT XÉT XỬ
ÁN HÌNH SỰ CỦA VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN CẤP CAO
Ở NƯỚC TA HIỆN NAY**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI-năm 2018

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

NGUYỄN HOÀI NAM

**THỰC HÀNH QUYỀN CÔNG TỐ VÀ KIỂM SÁT XÉT XỬ
ÁN HÌNH SỰ CỦA VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN CẤP CAO
Ở NƯỚC TA HIỆN NAY**

Ngành: Luật hình sự và tố tụng hình sự

Mã số: 9 38 01 04

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Cao Thị Oanh

HÀ NỘI-năm 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu khoa học độc lập của tôi. Các số liệu và tư liệu trong luận án đảm bảo độ tin cậy, chính xác và trung thực. Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm về công trình nghiên cứu của mình.

TÁC GIẢ LUẬN ÁN

MỤC LỤC

	Trang
MỞ ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU	6
1.1. Tình hình nghiên cứu trong nước	6
1.2. Tình hình nghiên cứu ngoài nước	18
1.3. Đánh giá tình hình nghiên cứu liên quan đến luận án và những vấn đề đặt ra tiếp tục nghiên cứu trong luận án	21
Chương 2: NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ THỰC HÀNH QUYỀN CÔNG TỐ VÀ KIỂM SÁT XÉT XỬ VỤ ÁN HÌNH SỰ CỦA VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN CẤP CAO	24
2.1. Những vấn đề lý luận về thực hành quyền công tố trong giai đoạn xét xử vụ án hình sự của Viện kiểm sát nhân dân cấp cao	24
2.2. Những vấn đề lý luận về kiểm sát xét xử vụ án hình sự của Viện kiểm sát nhân dân cấp cao	44
2.3. Mối quan hệ, các yếu tố tác động và tiêu chí đánh giá chất lượng thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử vụ án hình sự của Viện kiểm sát nhân dân cấp cao	53
Chương 3: QUY ĐỊNH CỦA PHÁP LUẬT VÀ THỰC TIỄN THỰC HÀNH QUYỀN CÔNG TỐ VÀ KIỂM SÁT XÉT XỬ VỤ ÁN HÌNH SỰ CỦA VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN CẤP CAO Ở NƯỚC TA HIỆN NAY	63
3.1. Quy định của pháp luật về thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử vụ án hình sự của Viện Kiểm sát nhân dân cấp cao ở nước ta hiện nay	63
3.2. Thực tiễn thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử vụ án hình sự của Viện Kiểm sát nhân dân cấp cao ở nước ta hiện nay	84
Chương 4: YÊU CẦU, QUAN ĐIỂM ĐỊNH HƯỚNG VÀ CÁC GIẢI PHÁP BẢO ĐẢM CHẤT LƯỢNG THỰC HÀNH QUYỀN CÔNG TỐ, KIỂM SÁT XÉT XỬ VỤ ÁN HÌNH SỰ CỦA VIỆN KIỂM SÁT NHÂN DÂN CẤP CAO Ở NƯỚC TA HIỆN NAY	114
4.1. Yêu cầu đặt ra cho thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử vụ án hình sự của Viện Kiểm sát nhân dân cấp cao	114
4.2. Quan điểm định hướng đảm bảo chất lượng thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử vụ án hình sự của Viện Kiểm sát nhân dân cấp cao	120
4.3. Các giải pháp đảm bảo chất lượng thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử vụ án hình sự của viện kiểm sát nhân dân cấp cao	121
KẾT LUẬN CHUNG	145
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ	147
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	148
PHỤ LỤC	154

NHỮNG CHỮ VIẾT TẮT

1	BLTTHS	Bộ luật tố tụng hình sự
2	GĐT	Giám đốc thẩm
4	KSV	Kiểm sát viên
3	KSXX	Kiểm sát xét xử
5	PT	Phúc thẩm
6	QCT	Quyền công tố
7	TA	Tòa án
8	TAND	Tòa án nhân dân
10	TT	Tái thẩm
9	THQCT	Thực hành quyền công tố
11	VKS	Viện kiểm sát
12	VKSND	Viện kiểm sát nhân dân

DANH MỤC CÁC BẢNG PHỤ LỤC

- Phụ lục 1 Thống kê kết quả kiểm sát bản án sơ thẩm hình sự của các VKSND cấp cao từ ngày 01/6/2015 đến 30/11/2018
- Phụ lục 2 Thống kê kết quả THQCT và KSXX PT án hình sự của các VKSND cấp cao từ ngày 01/6/2015 đến 30/11/2018
- Phụ lục 3 Thống kê kết quả giải quyết đơn đề nghị kháng nghị GĐT, TT hình sự của các VKSND cấp cao từ ngày 01/6/2015 đến 30/11/2018
- Phụ lục 4 Thống kê kết quả THQCT và KSXX GĐT, TT án hình sự của các VKSND cấp cao từ ngày 01/6/2015 đến 30/11/2018
- Phụ lục 5 Thống kê kết quả THQCT và KSXX PT án hình sự của các Viện phúc thẩm VKSND tối cao từ ngày 01/12/2008 đến 31/5/2015

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Kết quả của các công trình nghiên cứu cho thấy, cùng với sự phát triển của xã hội loài người, hoạt động điều tra, truy tố, xét xử người phạm tội ngày càng phải chính xác, công bằng hơn, nhằm bảo vệ có hiệu quả hơn các lợi ích chung của xã hội, đồng thời đảm bảo các quyền và tự do cơ bản của công dân. Xuất phát từ yêu cầu khách quan của xã hội, hoạt động xét xử, một hoạt động tố tụng rất quan trọng trong quá trình giải quyết vụ án hình sự dần phát triển các cơ chế phù hợp để tăng cường tính chính xác, công bằng. Để hạn chế sai sót, có thể kiểm soát và đánh giá lại bản án, quyết định của TA cấp dưới, cơ chế TA cấp trên xét xử lại vụ án có bản án, quyết định chưa có hiệu lực (xét xử PT), hoặc xét lại bản án, quyết định đã có hiệu lực pháp luật (GĐT, TT) dần dần xuất hiện và ngày nay mang tính phổ biến trên toàn thế giới. Trong quá trình đó, đồng hành với hoạt động xét xử của TA luôn luôn là hoạt động THQCT của cơ quan công tố và cả hoạt động KSXX ở một số nước. Như vậy có thể nói xét xử PT, GĐT, TT cũng như THQCT và KSXX PT, GĐT, TT tồn tại như một nhu cầu tất yếu ở mọi nền tư pháp, là một giai đoạn tố tụng quan trọng nhằm đảm bảo việc xét xử vụ án hình sự được chính xác, công bằng.

Tuy mục tiêu cho hoạt động THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự là giống nhau, nhưng các nước ở từng giai đoạn lịch sử có cách thức tổ chức thực hiện khác nhau. Đối với nước ta, để khắc phục các bất cập, hạn chế, tăng cường hiệu lực, hiệu quả hoạt động tư pháp, cần đổi mới tổ chức hoạt động của cơ quan tư pháp, trong đó có việc tổ chức ra VKSND cấp cao. VKSND cấp cao là một cấp kiểm sát mới trong hệ thống VKSND 4 cấp, có nhiệm vụ THQCT và KSXX theo thủ tục PT đối với bản án, quyết định chưa có hiệu lực pháp luật của TA cấp tỉnh; THQCT và KSXX theo thủ tục GĐT, TT đối với bản án, quyết định có hiệu lực pháp luật của TA cấp tỉnh, cấp huyện. Đây là một lựa chọn hợp lý nhằm tăng cường hiệu quả hoạt động của cả hệ thống VKS nói chung, hoạt động THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự nói riêng.

Sau khi được thành lập, mặc dù phải thụ lý giải quyết khối lượng công việc rất lớn, nhưng trong hơn 3 năm qua các Viện cấp cao cơ bản đã hoàn thành nhiệm vụ THQCT và KSXX án hình sự theo các thủ tục PT, GĐT, TT. Tuy vậy mô hình VKSND cấp cao còn hết sức mới mẻ ở nước ta. Các quy định của pháp luật đảm bảo cho hoạt động của VKSND cấp cao nói chung, hoạt động THQCT và KSXX vụ án hình sự nói riêng vẫn còn chưa đầy đủ và có những điểm chưa phù hợp gây khó khăn cho hoạt động THQCT và KSXX án hình sự của VKSND cấp cao. Cùng với đó, điều kiện hoạt động của các VKSND cấp cao còn rất thiếu thốn về cơ sở vật chất, lực lượng cán bộ, lề lối làm việc. Thực tiễn thực hiện nhiệm vụ THQCT và KSXX vụ án hình sự của VKSND cấp cao cho thấy, bên cạnh những kết quả đạt được vẫn còn nhiều hạn chế. Do đó, việc nghiên cứu làm rõ những vấn đề lý luận, tổng kết rút kinh nghiệm từ thực tiễn hoạt động, từ đó đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao chất lượng công tác THQCT và KSXX vụ án hình sự của VKSND cấp cao là rất cần thiết. Vì những lý do như trên, nghiên cứu sinh đã chọn vấn đề “Thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử vụ án hình sự của Viện kiểm sát nhân dân cấp cao ở nước ta hiện nay” làm đề tài nghiên cứu của mình.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu của luận án

* Mục đích nghiên cứu của Luận án là làm rõ những vấn đề lý luận về THQCT và KSXX vụ án hình sự, thực trạng quy định, áp dụng pháp luật về THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự và đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao chất lượng công tác này tại VKSND cấp cao.

* Để đạt mục đích đề ra, quá trình nghiên cứu Đề tài phải giải quyết một số nhiệm vụ như sau:

- Làm rõ những vấn đề lý luận về thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử theo thủ tục PT, GĐT, TT của VKSND cấp cao;

- Khảo sát thực trạng quy định của pháp luật và áp dụng các quy định pháp luật về THQCT và KSXX vụ án hình sự của VKSND cấp cao ở nước ta hiện nay, đánh giá những kết quả đạt được, những tồn tại hạn chế và nguyên nhân;

- Làm rõ yêu cầu, định hướng và đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả THQCT và KSXX vụ án hình sự tại VKSND cấp cao.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án

* Đối tượng nghiên cứu là lý luận và thực tiễn THQCT và KSXX vụ án hình sự của VKSND cấp cao.

* Phạm vi nghiên cứu của luận án: Đề tài được thực hiện trong phạm vi của khoa học Luật Hình sự và Luật Tố tụng hình sự; sử dụng số liệu thống kê về hoạt động THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự của 03 VKSND cấp cao và các bộ phận thuộc hệ thống cơ quan VKSND trước đây đã thực hiện nhiệm vụ tương ứng trong thời gian 10 năm gần đây.

4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu của luận án

* Phương pháp luận: Luận án dựa trên phương pháp luận của chủ nghĩa Mác – Lênin, lý luận duy vật biện chứng và duy vật lịch sử; đồng thời dựa trên tư tưởng Hồ Chí Minh về nhà nước và pháp luật, quan điểm của Đảng, Nhà nước ta về cải cách tư pháp trong những năm qua.

* Các phương pháp nghiên cứu cụ thể:

Luận án sử dụng các phương pháp phân tích, tổng hợp hệ thống, nghiên cứu luật so sánh, tập trung nhất ở Chương 2 để làm rõ những vấn đề lý luận về THQCT và KSXX nói chung, THQCT và KSXX PT, GĐT, TT của VKSND cấp cao nói riêng;

Phương pháp khảo sát thực tiễn, phân tích so sánh, tọa đàm khoa học, phỏng vấn trực tiếp chuyên gia, sử dụng số liệu thống kê của ngành kiểm sát nhằm tìm hiểu về luật thực định về THQCT và KSXX PT, GĐT, TT của VKSND cấp cao cũng như đánh giá thực tiễn THQCT và KSXX PT, GĐT, TT của VKSND cấp cao trong những năm qua, so sánh với giai đoạn trước đây được sử dụng tập trung ở Chương 3;

Phương pháp tổng hợp, phân tích-dự báo nhằm dự báo xu hướng và nhu cầu cần thiết về nâng cao chất lượng THQCT và KSXX PT, GĐT, TT của VKSND cấp cao các biện pháp cần thực hiện trong thời gian tới tập trung ở

Chương 4.

5. Đóng góp mới về khoa học của luận án

Cùng với việc kế thừa những kết quả nghiên cứu về THQCT và KSXX đã có, Luận án đóng góp mới về khoa học như sau:

- Tiếp tục nghiên cứu làm rõ một số vấn đề lý luận, như: Chủ thể, đối tượng, nội dung, phạm vi của THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự.

- Tiếp tục khảo sát và nghiên cứu toàn diện, tổng kết thực tiễn dưới góc độ khoa học hoạt động xây dựng pháp luật cũng như áp dụng các quy định của pháp luật về THQCT và KSXX vụ án hình sự của các VKSND cấp cao; phát hiện, đánh giá đúng những kết quả đạt được, tồn tại hạn chế và nguyên nhân của nó.

- Làm rõ các yêu cầu mới đặt ra cho hoạt động THQCT và KSXX vụ án hình sự của các VKSND cấp cao trong giai đoạn hiện nay; đề xuất, kiến nghị phù hợp để nâng cao chất lượng hoạt động này.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án

Đây là công trình khoa học nghiên cứu về THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự tại các VKSND cấp cao ở Việt Nam. Với những phương pháp nghiên cứu khoa học, Luận án đã đi sâu phân tích, luận giải những vấn đề lý luận, pháp luật thực định và thực tiễn áp dụng các quy định pháp luật về THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự tại các VKSND cấp cao; đánh giá thực tiễn quy định pháp luật, áp dụng quy định pháp luật về THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự tại các VKSND cấp cao trong những năm qua; đề xuất đề xuất một số giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật cũng như để đảm bảo hiệu quả các quy định của pháp luật, nâng cao chất lượng về THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự tại các VKSND cấp cao trong thời gian tới.

Các kết quả nghiên cứu của Luận án có ý nghĩa quan trọng, là cơ sở cho các nghiên cứu chuyên sâu về THQCT và KSXX vụ án hình sự. Luận án còn có giá trị tham khảo hữu ích trong nghiên cứu, giảng dạy và học tập, cũng như trong thực tiễn THQCT và KSXX PT, GĐT, TT vụ án hình sự tại các VKSND cấp cao.